

3. Рабінович П. М. Юридична термінологія // Юридична енциклопедія : в 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана. – Т. 6: Т–Я. – 2004. – 768 с.

4. Онуфрієнко Г. Термінологічний знак в юридичному дискурсі / Г.Онуфрієнко // Українська термінологія і сучасність : зб.наук. праць. – Вип. 5. – Київ : КНЕУ, 2003.

Гундер Д. А., здобувач ступеня вищої освіти навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент кафедри української словесності та культури навчально-наукового інституту гуманітарних наук Університету державної фіскальної служби України *Сукаленко Т. М.*

ВИТОКИ УКРАЇНСЬКОЇ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Генезис і розвиток української юридичної термінології тісно пов'язані з витоками та історією національного права, української державності та законодавства, історією української мови й науки. Становлення й формування термінології українського права відбувалось у надзвичайно складних і несприятливих історико-політичних умовах. Протенавіть в умовах бездержавності вона розвивалася, змінювалася, зазнавала значного впливу з боку інших мов, не тільки зберегла питоме ядро термінологічної лексики, а й розширила його на власній етнічно-мовній основі, а також збагатила його іншомовними правовими термінами й терміноелементами, зокрема інтернаціональними, що сприяло інтеграції української та європейської правової науки й культури [1, с. 13].

Українська юридична термінологія еволюціонує із розвитком держави, адже зі зміною державного устрою змінюється і суспільство. Тому вивчення тенденцій її розвитку було і залишається актуальним питанням як втеоретичному, так і практичному значенні.

Метою статті є виявлення особливостей творення юридичної термінології, дослідження розвитку та сфери застосування юридичних терміноелементів в українській мові, визначити характерні особливості та тенденції розвитку юридичної терміносистеми, виявлення проблем та шляхів їх вирішення.

Юридичну термінологію досліджували такі вітчизняні та зарубіжні дослідники Н. Артикуца, Ю. Зайцев, С. Кравченко, А. Ляшук, П. Рабінович, А. Ушаков та інші.

Юридична термінологія є найдавнішим пластом термінологічної лексики української мови, який своїми коренями сягає глибокої дописемної старовини, коли право існувало у своїй первинній формі – формі звичаїв і традицій. Норми звичаєвого («неписаного») права зафіксовані у перших юридичних писемних пам'ятках періоду Київської Русі: Договорах руських з греками 907, 911 і 944 рр., Правді Руській та інших документах князівського законодавства, що дають нам, як зазначав І. Франко в «Нарисі історії українсько-руської літератури до 1890 р.», найстаріші зразки актового язика і юридичної термінології дохристиянської Русі Х в.» [1, с. 13].

Розвиток української юридичної термінології відбувався в надзвичайно складних умовах, зазнавши впливу з боку інших мов. Перебуваючи у такій важкій ситуації вона зуміла зберегти основи своєї термінологічної лексики, розширити її та збагатити іншомовними терміноелементами.

Юридична термінологія, яка функціонує у сучасній українській літературній мові, має такі особливості:

1. Переважна більшість юридичних термінів – запозичені слова, тобто інтернаціоналізми, що вживаються в багатьох мовах світу і мають одне джерело походження. Наприклад, з латинської мови, яка з давніх часів почала проникати в нашу мову, взяті такі терміни, як *алібі*, *архів*, *агент*, *адвокат*, *референдум*, *акцепт*, *юриспруденція*; з грецької мови – *дактилоскопія*, *амністія*; з французької мови запозичені такі терміни, як *анкета*, *арбітраж*, *паспорт* тощо. Багато запозичень з англійської, німецької мов. Однак поряд з запозиченими термінами у юриспруденції використовують і власне українські: *допит*, *злочин*, *свідок*, *позивач*, *позов*, *відповідач*, *очевидець* тощо.

2. Юридична термінологія насичена словами, що мають особливе юридичне значення, наприклад, *дізнавач*, *безчинство*,

обишук, поняттий, правник, хабарник, шахрай, злочинець, суд, суддя, словосполученнями викривальний доказ, документальний доказ, незаперечний доказ, неспростований доказ, аббревіатурами МВС, ДАІ, ОВС тощо. Вживаються від дієслівні іменники, не характерні для загального вжитку, наприклад, притягнення, призупинення, обвинувачення тощо. Більшість багатозначних слів визначає особливі юридичні поняття. Так, пом'якшити – зробити покарання менш суворим, стаття – певна частина тексту в юридичному документі, організатор – ініціатор злочину, епізод – частина злочинних дій тощо.

3. Юридичні терміни різні за структурою і можуть бути:

– однокомпонентними (*держжава, апеляція, право*);

– двокомпонентними, утвореними за моделями: «прикметник + іменник» (*безапеляційний вирок, кримінальний позов, неповнолітній злочинець*), «іменник + іменник» (*злочинність неповнолітніх, слід пограбування тощо*);

– багатокомпонентними, що складаються з трьох і більше слів (*безперервність судового процесу, атестація робочих місць, компенсація за невикористану відпустку, кодекс про сім'ю і шлюб*).

4. Серед юридичних термінів А. Піголкін, автор книги «Мова закону», виділяє загальновживані; загальновживані, які мають в нормативному акті більш вузьке, спеціальне значення; суто юридичні; технічні [2, с. 7].

Отже, юридична термінологія стрімко розвивається і є досить актуальною темою для подальшого вивчення. Використання юридичної термінології є необхідною умовою для фахівців з права.

Список використаних джерел

1. Артикуца Н. Проблеми і перспективи вивчення юридичної термінології / Н. Артикуца // *Право України*. – 1998. – № 4. – С. 56–57.

2. Язык закона / Под ред. А. С. Пиголкина. – М., 1990.